

SCHAKTNINGSÖVERVAKNING UTMED

ÖSTRA STORGATAN 1 NYKÖPING

Förundersökning i form av schaktningsövervakning inom del av fornlämning Nyköping 231:1, Östra Storgatan, sträckan Skjutsaregatan till Stockholmsvägen, Nyköpings socken och kommun, Södermanland

Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning

Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2938

ELLINOR LARSSON

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Lager i södra schaktväggen av schakt 16. Foto från norr.

ALLMÄNT KARTMATERIAL: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

© Arkeologikonsult 2015

Detta verk är licensierat under en Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens. Licens texten finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv> eller genom att skriva till Creative Commons, 543 Howard Street, 5th Floor, San Francisco, California, 94105, USA.

SCHAKTNINGSÖVERVAKNING UTMED

ÖSTRA STORGATAN I NYKÖPING

Förundersökning i form av schaktningsövervakning inom del av fornlämning
Nyköping 231:1, Östra Storgatan, sträckan Skjutsaregatan till Stockholmsvägen,
Nyköpings socken och kommun, Södermanland

ELLINOR LARSSON

Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning

Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2938

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult utförde mellan augusti och oktober 2015 en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning inom del av fornlämning Nyköping 231:1, Östra Storgatan, Nyköpings socken och kommun, Södermanland. Arbetets utfördes efter beslut av Länsstyrelsen i Södermanlands län (Ls dnr 431-1442-2014) och på uppdrag av Nyköpings kommun.

Schaktningsövervakningen föranleddes av en ombyggnad av Östra Storgatan mellan Skjutsaregatan i väster och Stockholmsvägen i öster. Arbetsföretaget utfördes delvis inom den lagskyddade fornlämningen Nyköping stad (Nyköping 231:1). Ombyggnationen av denna del av Östra Storgatan omfattade maskiningrepp i form av schakt för vattenledningar samt för planteringslådor för träd och buskar.

Totalt 14 av 20 schakt kom att omfattas av den arkeologiska schaktningsövervakningen, varav sex utgjorde schakt med arkeologisk indikation. Odlingslager av tidigare identifierad art framkom i schakt i undersökningsytans västra del. I undersökningsytans östra del framkom en möjlig rest av byggnadslämning med associerade lager, en rest av en gårdsplan samt en avfallsgrop. Ett mindre antal fynd framkom, vilka hade karaktären att höra till 1700-tal.

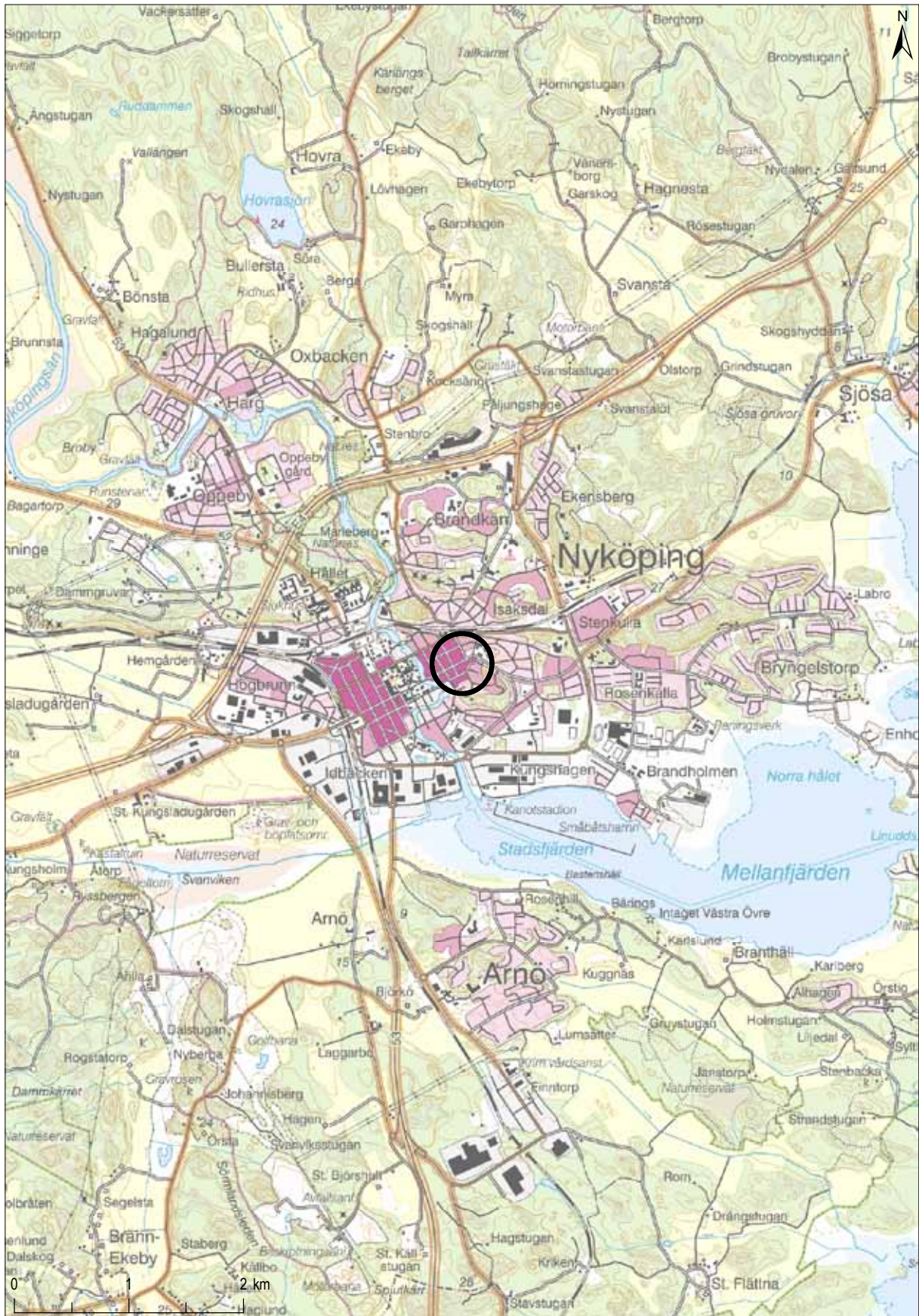
Lämningarna låg utanför dagens sträckning för stadslagret Nyköping 231:1, och visar att de kultur-lager som omfattas av fornlämningen fortsätter österut bortom dess nuvarande utsträckning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
INLEDNING	7
SYFTE	7
KULTURHISTORISK BAKGRUND.....	8
TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR	8
OMFATTNING	9
GENOMFÖRANDE	10
Arbetsföretag	11
Schakt med arkeologisk indikation	11
FYND.....	16
RESULTAT	16
DISKUSSION OCH ARKEOLOGISK UTVÄRDERING	16
REFERENSER.....	18
Litteratur	18
Övriga uppgifter	18
Historiska kartor	18
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	19
BILAGOR	20
Bilaga 1. Schaktbeskrivning.....	20
Bilaga 2. Arkeobotanisk analys	22

Figur 1. Undersökningsområdet markerat på Terrängkartan, skala 1:50 000.

INLEDNING

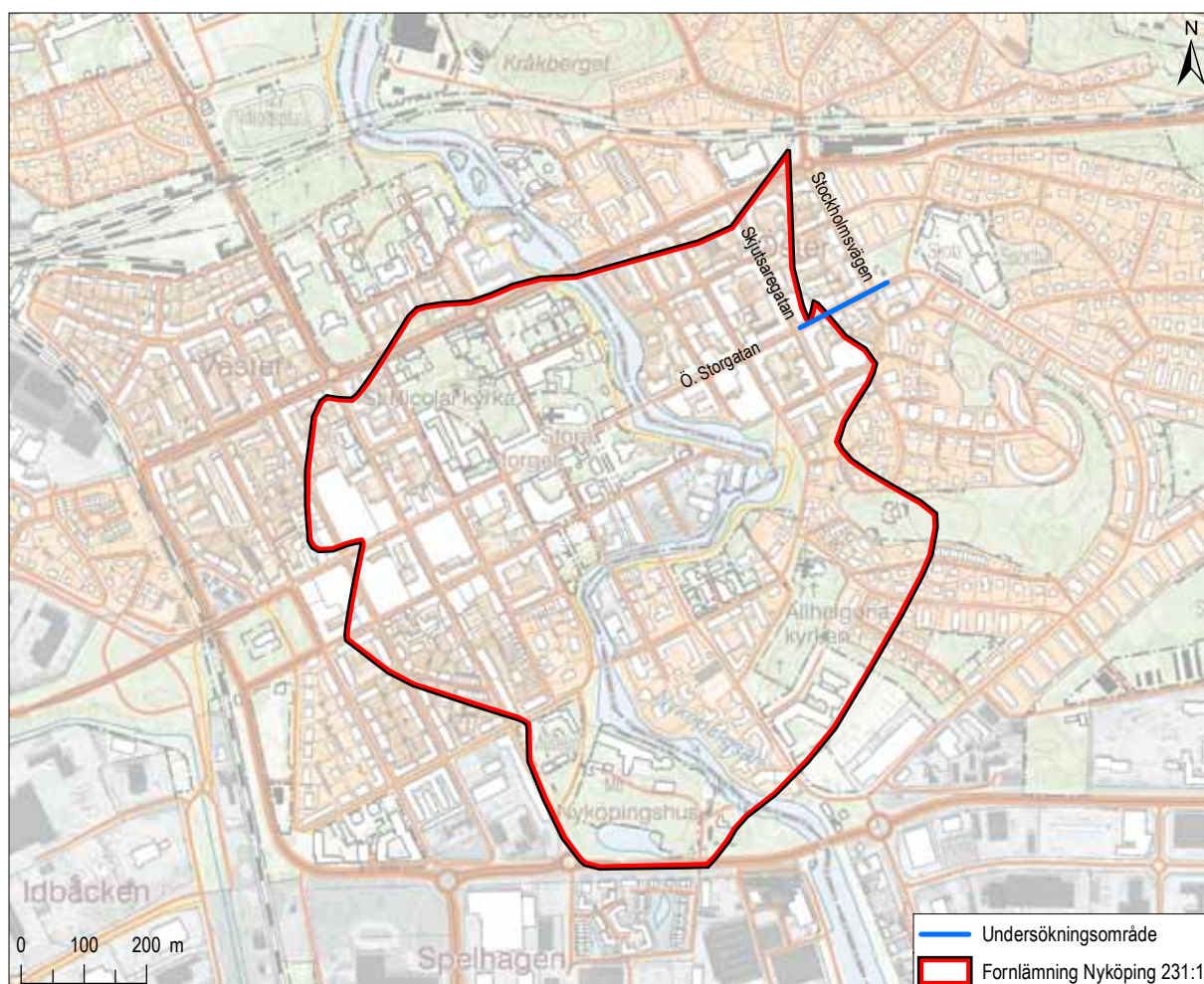
Arkeologikonsult utförde mellan augusti och oktober 2015 en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning inom del av fornlämning Nyköping 231:1, Östra Storgatan, Nyköpings socken och kommun, Södermanland. Arbetets utfördes efter beslut av Länsstyrelsen i Södermanlands län (Ls dnr 431-1442-2014) och på uppdrag av Nyköpings kommun.

Schaktningsövervakningen föranleddes av en ombyggnad av Östra Storgatan mellan Skjutsaregatan i väster och Stockholmsvägen i öster (figur 2). Arbetet utfördes delvis inom den tidigare begränsningen för den lagskyddade fornlämningen för Nyköping stad (Nyköping 231:1). I enlighet med Länsstyrelsens beslut utfördes schaktningsövervakningen längs med hela den berörda gatusträckningen som i dess östligaste del gick utanför den lagskyddade fornlämningen.

SYFTE

Syftet med förundersökningen var att dokumentera i vilken utsträckning det förekom kulturlager, bebyggelseämningar eller andra typer av konstruktioner

med anknytning till det äldre Nyköping. Resultatet skulle även utgöra kunskapsunderlag för Länsstyrelsens vidare bedömningar om arkeologiska insatser.

Figur 2. Sträckan för schaktningsövervakningen markerad på Fastighetskartan, skala 1:12 000.

KULTURHISTORISK BAKGRUND

Fornlämningen Nyköping 231:1 utgörs av ett stadslager från medeltid och senare tider. Tidpunkten för Nyköpings grundande är inte fastslagen. Det äldsta dokumentet som nämner Nyköping är från 1250, men myntfynd indikerar att Nyköping utgjorde en stad med namnet Södra Aros redan under 1200-talets början (se Klange 2014, s 7f och där anförd litteratur). Det arkeologiska materialet visar dock på ännu äldre dateringar. I kvarteret Åkroken har undersökningar visat på tät stadsbebyggelse från och med 1100-talets början, vilken i sin tur har föregåtts av bebyggelse från yngre järnålder (ibid.). Dessa äldsta delar ligger väster om Nyköpingsån, medan bebyggelsen öster om ån antas ha tillkommit först under 1500-talet. Marken på den östra sidan om ån kan emellertid ha nyttjats för odling åtminstone från sent 1400-tal (ibid.).

Under mitten av 1600-talet gjordes en stadsreglering av Nyköping och det är i samband med denna som Storgatan anlades. Denna gata och kvartersstrukturen i de berörda delarna av fornlämningen har därefter i stort sett legat fast. Stadsregleringen innebar att den medeltida organiska stadsplaneringen byttes mot rätvinkliga gator och kvarter. Före stadsregleringen såg gatunätet mycket annorlunda ut, vilket kan ses på en karta från 1665 som visar stadsplanen både före och efter regleringen (figur 3). Samma år som kartan upprättades drabbades Nyköping av en stadsbrand där i stort sett hela staden brann ned, vilket trots allt underlättade införandet av den nya stadsplanen (ibid.).

Figur 3. Sträckan för schaktningsövervakningen markerad på 1665 års karta. Det äldre gatunätet syns svagt i bakgrunden. Skala 1:12 000.

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Två arkeologiska schaktningsövervakningar har genomförts under senare tid. I samband med renovering av vattenledningar 2013 utfördes en schakt-

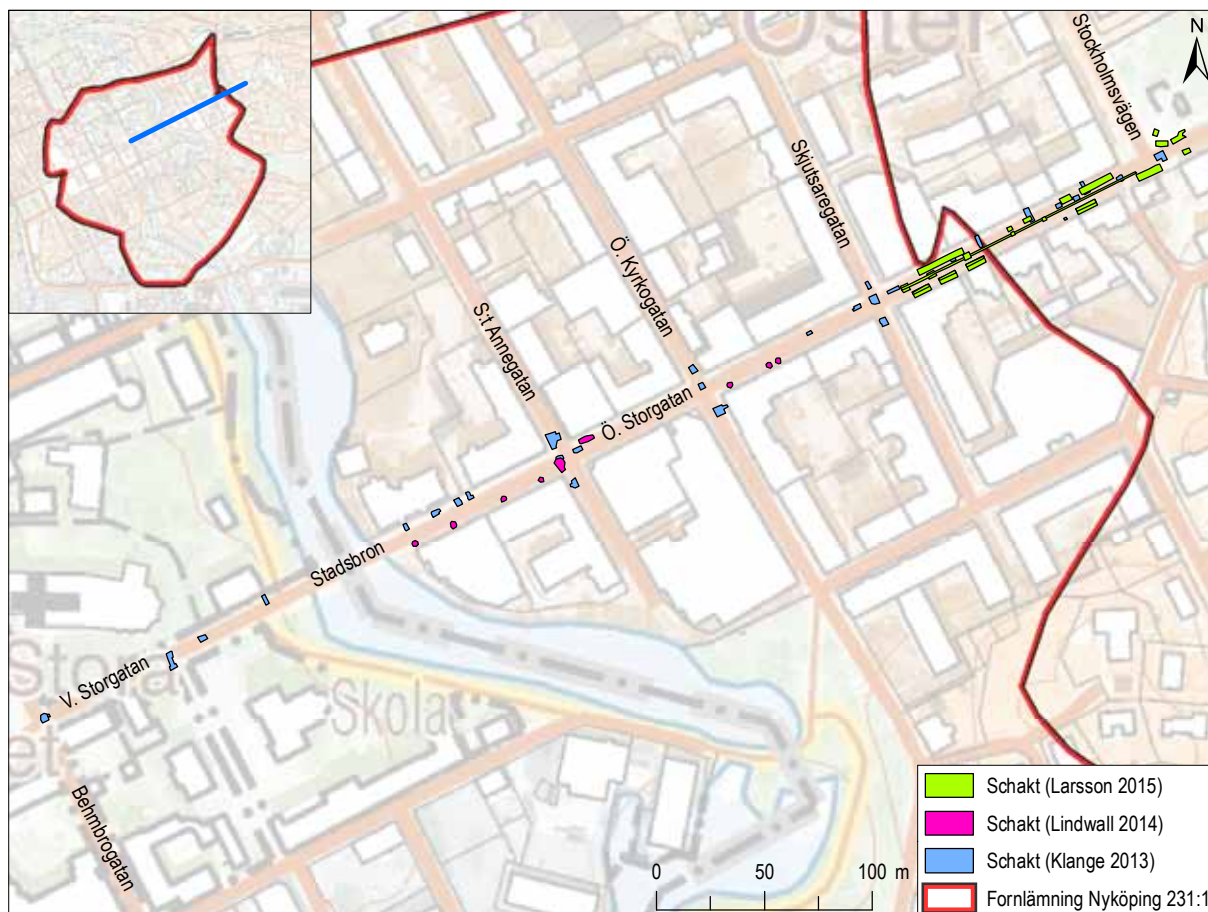
ningsövervakning längs med den nu aktuella sträckan. Schaktningsövervakningen omfattade tolv schakt inom en sträcka som löpte från Stora torget i väster

till korsningen Östra Storgatan/Stockholmsvägen i öster (figur 4). Dessa schakt innehöll lämningar i form av ackumulerade och kulturpåverkade lager efter vad som troligen varit äldre markhorisonter och i ett fall ett odlingslager (ibid).

Arkeologisk schaktningsövervakning utfördes även i maj 2014 i Östra Storgatan inom sträckningen

mellan Nyköpingsån och korsningen Skjutsaregatan/Östra Storgatan (Lindwall 2014). Denna etapp omfattade flytt av befintliga träd samt schakt för VA-ledning och för plantering av nya buskar och träd. Inget av de övervakade schakten påvisade arkeologisk indikation. En tillhuggen sten, möjligen en del av en stenpelare, påträffades i ett omrört lager i ett schakt intill ån (ibid).

Figur 4. Schakt från 2013, 2014 och 2015 års undersökningar längs Västra Storgatan och Östra Storgatan. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:3 500. Översikt skala 1:35 000.

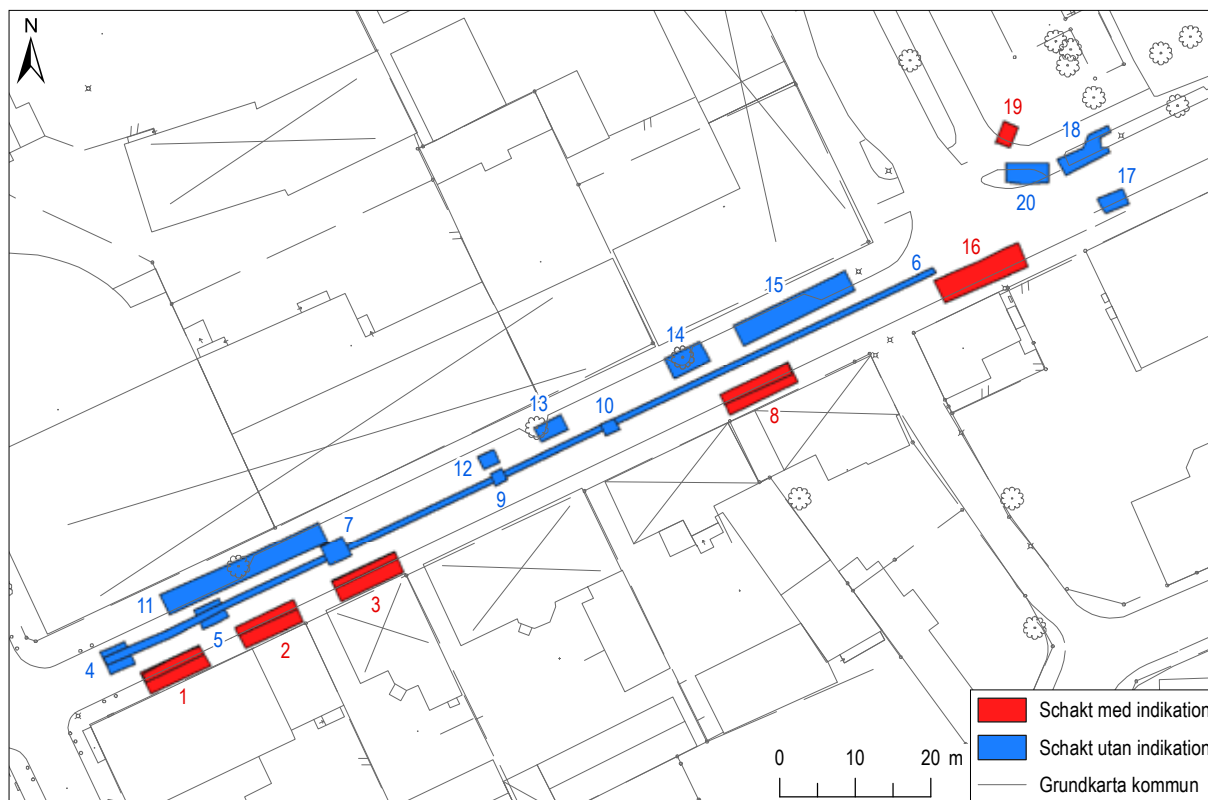
OMFATTNING

Gatusträckningen som berördes mätte 10 x 150 m. Ombyggnationen av denna del av Östra Storgatan omfattade maskiningrepp i form av schakt för vattenledningar samt för planteringslådor för träd och buskar.

Sammanfattningsvis kom schakten att uppgå till 20 i antalet, då flera mindre nedgrävningar slogs ihop för att underlätta schaktning och då flera av

nedgrävningarna för planteringslådorna kom att flyttas och till formen modifieras på grund av tidigare okända kabelstråk i de planerade schaktningsytorna. Schaktens fullständiga storlek och omfattning finns beskrivna i en schakttabell (bilaga 1).

Schaktningsövervakningen kom att anpassas efter konsultation med Länsstyrelsen då vissa av schakten låg inom redan identifierade sentida nedgrävningar

Figur 5. Schaktplan som visar schakt med och utan arkeologisk indikation, skala 1:1 000.

som exempelvis en större dagvattenstam. På grund av detta utfördes dessa utan arkeologisk översyn. Liknande gällde även för ett mindre antal schakt som kom att grävas grundare än det redan påvisade sentida ut-

fyllnadslagret på grund av ett större kabelstråk. Istället förlängdes schakten till ett mindre schaktdjup. Detta gällde de nedgrävningar som utgjorde ett infiltrationslager för de planerade planteringslådorna (figur 5).

GENOMFÖRANDE

Den arkeologiska förundersökningen skulle omfatta samtliga markingrepp som översteg 0,4 m djup och ner till erforderligt djup för ombyggnationerna. Schaktningen genomfördes med en hjulförsedd grävmaskin och skedde skiktvis ner till de djup som var avsedda för respektive typ av arbetsföretag.

Ombyggnationen skedde etappvis, och inom denna sträcka i två delar för vardera den södra och den norra delen av gatusträckningen. Av praktiska skäl utfördes schakten längs med den södra halvan av gatan först för att ytan därefter kunna stenläggas och fungera som genomfart. Därefter följde schaktning i gatans norra halva samt i korsningen Östra Storgatan-Stockholmsvägen-Ringvägen. Schaktningsövervakningen utfördes etappvis efter överenskommelse då schaktning och byggnation utfördes samtidigt. Detta för att

underlätta för arbetsföretaget och för att undvika att ytan skulle stängas av för boende och förbipasserande.

Flera olika typer av ledningar vars placering inte tidigare var kända fanns i området. Dessa resulterade i vissa förändringar i schaktens placering, dock av ringa grad och de kom endast att omfatta sentida bärlager. Två gatubrunnar som planerats i korsningen Stockholmsvägen-Ringvägen kom att utgå då det bedömdes att tillräcklig avrinning av ytvatten fanns, vilket resulterade i att ingen schaktning utfördes inom denna yta.

Samtliga schakt mättes in med GPS med nätverks-RTK, beskrevs skriftligen och fotograferades. Två sektioner ritades där arkeologiska lager kom att omfattas. På grund av försämrade mätvärden inom

denna tätbebyggda yta har schakten därefter rektifierats efter en kompletterande handritning.

Sammanlagt togs 20 schakt upp, varav 11 stycken utgjorde nedgrävning för planteringslådor, 8 stycken för kopplingar på befintlig dagvattenstam och brunnar, samt ett grunt centralt schakt för dagvattenränna längs med gatans fulla längd. Sex schakt kom på grund av sin placering i relation till bekräftade sentida störningar inte att omfattas av schaktningsövervakningen.

Arbetsföretag

Schaktningen omfattade schakt för fyra olika syften:

Planteringslådor

Dessa schakt varierade i längd och var som mest 0,75 m i djup. Schakten fylldes av ett filtrerande material under odlingsjord inom en stenram, inom vilka lägre buskar, blommor samt enstaka mindre träd ska planteras.

Kopplingar på dagvattenstam

Centralt i gatan grävdes fem mindre schakt vilka konstaterades ligga inom schaktet för dagvattenstammen. Av denna anledning utfördes schaktningsövervakning endast över de tre västligaste, och avbröts därefter efter kontakt med Länsstyrelsen.

Dagvattenbrunnar

I den östligaste delen av Östra Storgatan och i korsningen med Stockholmsvägen och Ringvägen grävdes tre schakt för installation av nya dagvattenbrunnar, samt kopplingar från tidigare brunnar. Ytterligare ett schakt för en odlingslåda (schakt 16) kom att omfatta en brunn i dess östligaste del. Där brunnar skulle konstrueras nådde schakten ett djup mellan 1,6–2,3 m.

Central dräneringsränna

En 1 m bred och 0,4 m djup ränna grävdes i Östra Storgatans mitt längs hela ytan som omfattades av schaktningsövervakningen, i vilken en metallränna placerades för att avleda dagvatten. Schaktets ringa djup och dess belägenhet direkt över schaktet för den befintliga dagvattenstammen gjorde att endast den västligaste delen av denna gjordes inom ramen för schaktningsövervakning.

Inom den södra halvan av gatan omfattades åtta schakt av arkeologisk schaktningsövervakning. De

djupare schakten omfattade endast nya kopplingar mellan en insamlingsränna för dagvatten i markytan och på befintlig, underliggande dagvattenstam. Då dessa endast kom att grävas i det befintliga schaktet för denna, gjordes i samråd med Länsstyrelsen (Olof Pettersson, samtal 2015-08-26) bedömningen av de övriga två schakten kunde utföras utom arkeologisk schaktningsövervakning.

Inom gatans norra halva kom fyra av schakten att inte omfattas av arkeologisk schaktningsövervakning då deras ringa djup bedömdes vara otillräckligt för att påverka möjliga underliggande arkeologiska lager. Denna bedömning gjordes utifrån de resultat som framkommit vid schaktning i gatans södra halva, samt vid de två tidigare schaktningsövervakningar som gjorts inom denna gatusträckning (Klange 2014, Lindvall 2014), där det påvisade djupet av påförda sentida utfyllnadslager mäter mellan 0,7–0,9 m i tjocklek. Dessa låg också i ett stråk av större lednings-schakt, vilket kom att påverka de planerade odlingslådornas djup och utformning. Beslut om schaktningsövervakningens omfattning gjordes i samråd med Olof Pettersson, Länsstyrelsen i Södermanlands län (mejl 2015-09-15).

De schakt som inte påvisade arkeologisk indikation beskrivs här endast i en schakttabell (bilaga 1).

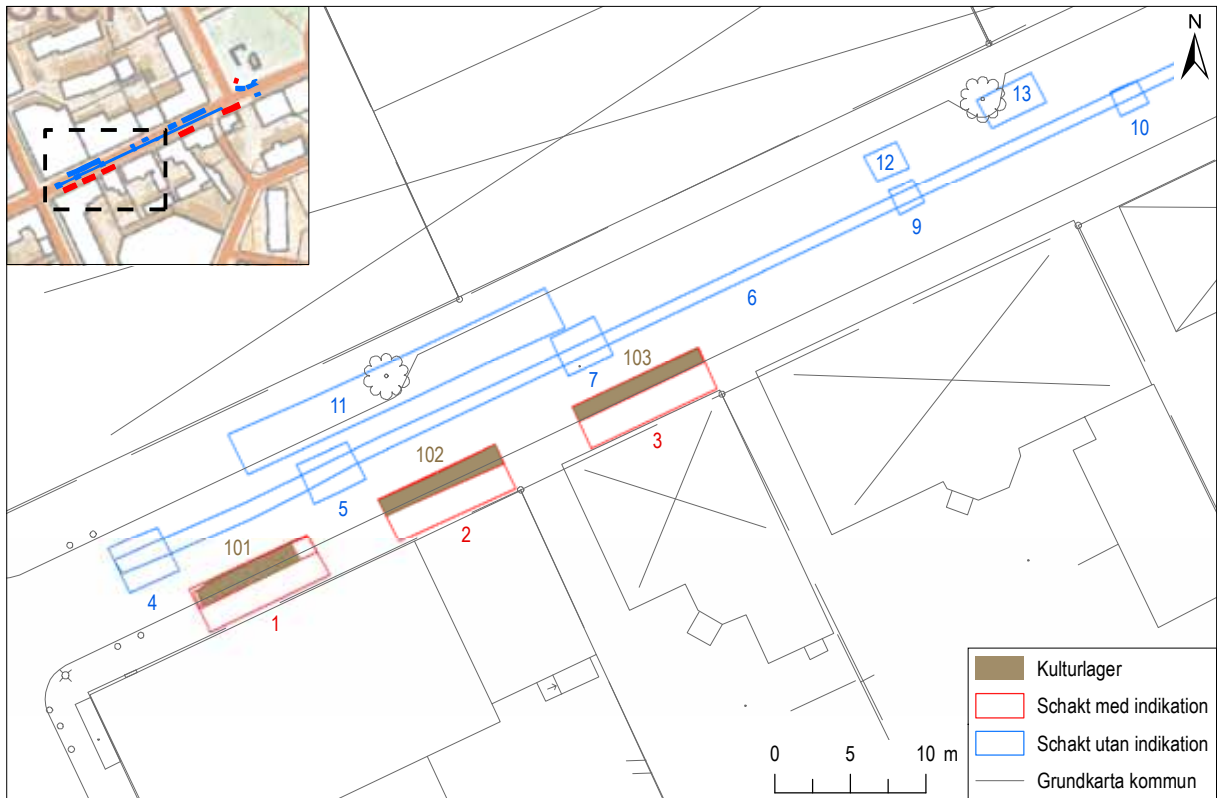
Schakt med arkeologisk indikation

Tre schakt för planteringslådor (schakt 1–3) togs upp i Östra Storgatans västra del, placerade ca 2 m från huskropparna längs gatans södra sida. I botten av dessa schakt påträffades lager av samma beskrivning som de som påträffades vid tidigare schaktningsövervakningar. Schakten exponerade endast dessa lager och vilka därför endast dokumenterades i plan. Deras omfattning och ålder har inte kunnat bestämmas.

Ytterligare två schakt i Östra Storgatans östra ände, samt ett schakt i korsningen med Stockholmsvägen-Ringvägen påvisade arkeologisk indikation (8, 16 och 19).

Schakt 1

Schaktet mätte 3 x 8,5 m och hade ett djup om 0,30–0,75 m och utgjorde infiltrationsyta för den västligaste av planteringslådorna. Ett lager av mörkgrå/brun fet lerig silt med enstaka kol- och tegelinslag (101) påträffades under ett tjockt bärlager av ljusbrun sand

Figur 6. Utredningsområdets västra del med schakt med arkeologisk indikation (schakt 1–3), skala 1:500. Översikt med Fastighetskartan skala 1:5 000.

Figur 7. Utredningsområdets östra del med schakt med arkeologisk indikation (schakt 8, 16 och 19), skala 1:500. Översikt med Fastighetskartan skala 1:5 000.

som mätte upp till 0,75 m i tjocklek. Lagret har bedömts vara ett odlingslager av samma karaktär som de som vid tidigare schaktningsövervakning påträffats på samma djup. Inga fynd påträffades, och lagret kom inte att påverkas av schaktningsarbetet.

Schakt 2

Schakt 2 mätte 3 x 8,5 m och hade ett djup om 0,30–0,70 m. Under samma bärlager som vid schakt 1 påträffades ett liknande lager av mörkgrå/brun siltig lera med enstaka tegelinslag och mindre stenar (0,10–0,25 m i diam) samt fläckar av beige lera (102). Lagret var i ytan fyndtomt och kom inte att vidare påverkas av schaktningen. Lagret bedömdes vara ett odlingslager.

Schakt 3

Schakt 3 mätte 0,9 x 9 m och mellan 0,30–0,75 m djupt. Under bärlagret av ljusbrun grov sand påträffades ett lager av fet kompakt mörkgrå lera med enstaka lerfläckar, vilket i söder skurits av rörschakt (103). Lagret kom inte att vidare påverkas av schaktningsarbetet, och har bedömts vara ett odlingslager.

I ett intilliggande schakt vid den tidigare schaktövervakningen påträffades ett liknande lager, vilket sannolikt är detsamma som det som påträffats i schakt 1–3, och som genom ¹⁴C daterats till 1450–1640 e.Kr. (Klange 2014:21).

Schakt 8

I Östra Storgatans östra del och utanför avgränsningen för stadslager Nyköping 231:1 grävdes ett schakt för en planteringslåda, vilket mätte 1,20 x 9,80 m och 0,75 m djupt. Schaktet skars längs dess norra och södra sidor av ledningsschakt.

I schaktets botten framkom ett lager av mörkgrå kompakt siltig lera (104), vilket tolkats som ett odlingslager, och som inte kom att vidare påverkas av schaktningsarbetet. Lagret undersöktes inte, men är sannolikt samma som ett tidigare påträffat odlingslager. Lagret skars i dess södra del av en grop (106) som mätte 0,80 x 0,32 m och hade ett djup om 0,15 m. Nedgrävningen hade en skålformad profil med flacka sidor och rundad botten. Den fortsatte åt söder bortom schaktets avgränsning, och har sannolikt delvis schaktats bort vid utfyllnaden av bär-/utfyllnadslager för gatan.

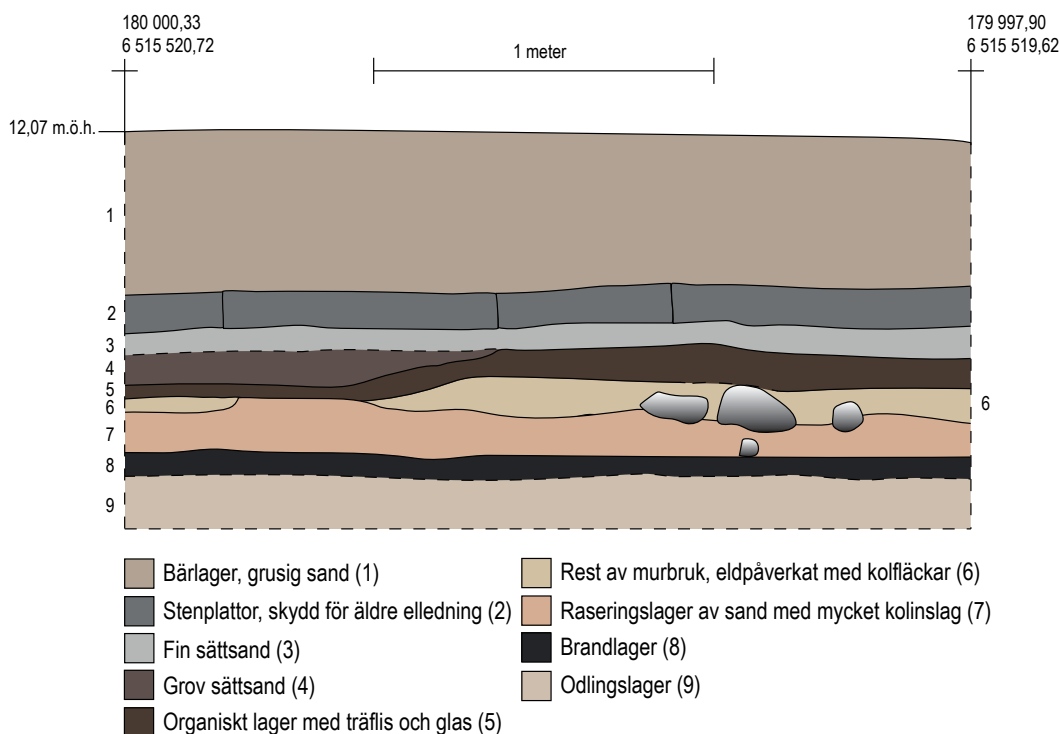

Figur 8. Schakt 3 med odlingslager 103 i botten. Foto från öster.

Figur 9. Avfallsgrop 106 i schakt 8. Foto från norr.

I gropens botten påträffades ett ca 0,02–0,03 m tjockt lager av grov sand, över vilket gropens huvudsakliga fyllning påträffades. Denna fyllning bestod av mörkbrun lucker silt med inslag av gödsel och träfibrer, och innehöll två små fragment av porslin samt två små skärivor av planglas. Den ena porslinsskärivan hade spår av blå dekor och är sannolikt kinesisk, och har konstaterats ha en generell dateringsram till 1700-tal (Mikael Johansson, muntl. uppgift). Nedgrävningen har tolkats som en rest av en avfallsgrop och med en

Figur 10. Profilritning i sydvästra delen av schakt 16. Sektion sedd från norr.

sannolik datering till 1700-tal. Nedgrävningens södra del är sannolikt bortschaktad i samband med den rörledning som kunde identifieras i schaktets södra sida, och dess fulla omfattning är inte känd. Gropen har sannolikt haft ett större djup men framkom i schaktets botten, direkt under bärlager. Gropen grävdes ut och dokumenterades.

Schakt 16

Schaktet mätte 12 x 3,5 m och 0,90 m djupt i dess västra del och var ett kombinationsschakt för en planteringslåda och en ny dagvattenbrunn i Östra Storgatans östra del. Schaktets östra del var störd ner till undergrunden av en tidigare dagvattenbrunn. Schaktets norra och södra sidor var delvis skurna av sentida ledningsschakt, och endast i schaktets sydvästra del kunde kulturlager identifieras.

I schaktets botten fanns ett lager av brungrå lucker sandig silt vars djup översteg 0,20 m och som tolkats som odlingslager. Över detta framkom ett brandlager av svart, kolrik flammig silt om ca 0,02–0,07 m tjocklek, vilket sträckte sig över schaktets bredd och tunnades ut åt norr. Brandlagret täcktes av ett flammigt orange/svart eldpåverkat raseringslager som mätte 0,22 m i tjocklek och som innehöll rikligt med kol

och skärvig sten, samt fragment från tjockbottnade glasflaskor från 1700-tal. Över raseringslagret framkom ett lager av murbruk som var mellan 0,05–0,12 m tjockt och som även innehöll mindre stenar (0,15–0,20 m i diameter). Lagret har tentativt tolkats som utrasade rester av en byggnad. Över detta lager låg ett ca 0,10 m tjockt lager av organiskt material som till större delen bestod av träflis. Över dessa lager låg ett flertal fyllnadslager som tillhör det sentida bärlagret samt ett intilliggande elledningsschakt, vilket också innehöll ett skyddande lager av stenplattor. De arkeologiska lagren begränsades i linje med schaktets norra och södra väggar av sentida ledningsschakt, och i öster av en sentida nedgrävning för dagvattenbrunn.

Figur 11. Lager i södra schaktväggen av schakt 16. Foto från norr.

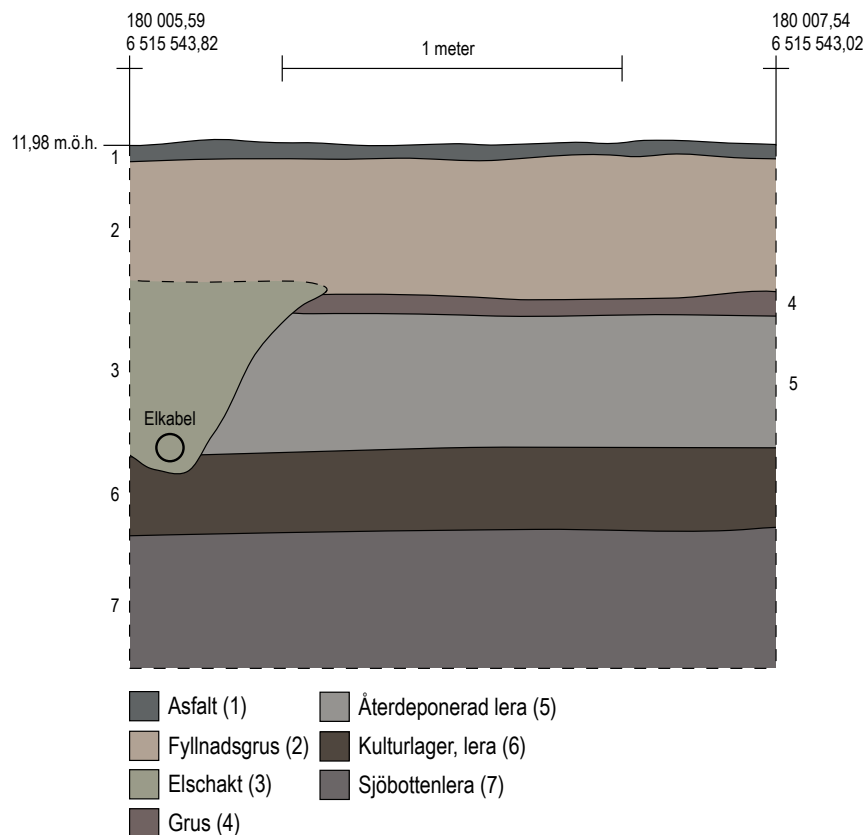
Schakt 19

Schakt 19 togs upp i den nordöstra sidan av korsningen Stockholmsvägen/Ringvägen/Östra Storgatan för att konstruera en ny dagvattenbrunn. Schaktet mätte 2 x 2,60 m och ca 1,60 m djupt. Schaktet var omgärdat av elledningar åt norr och söder, fiberkabel i sydväst och en befintlig brunn i söder. I schaktets norra sida framkom lager av arkeologisk karaktär. På ca 1,20 m djup framkom en kompakt och steril sjöbottenlera, över vilket ett 0,20 m tjockt kulturlager påträffades. Kulturlagret bestod av mörkbrun kompakt lera med enstaka tegelinslag. Ett prov från lagret innehöll subfossila växtrester, där artsammansättningen visar på gräs och ogräsrik ruderalmark som till exempel gårdsplan, vägren eller annan yta som påverkas av människor och djur. Av de arter som påträffats dominerar svinmålla kraftigt följt av nässla, våtarv och lomme, med enstaka fynd av bolmört, vildpersilja, rödklöver, gräs, jordrök och plister. Sammantaget antyder resultatet att detta varit en

Figur 12. Norra schaktväggen i schakt 19.

gårdsplan (bilaga 2). Över detta lager låg ett 0,42 m tjockt lager av gråflammig kompakt lera, som sannolikt består av återdeponerad sjöbottenlera, eventuellt muddringsmassor. Över detta framkom ett 0,10 m tjockt lager av mörkbrunt grus som hade skurits av ett schakt för elledning i väster. Detta täcktes av sentida fyllnadsgrus/sand som utgör bärlager för den nuvarande gatan.

Figur 13. Profilritning av norra schaktväggen i schakt 19.

FYND

Mycket få fynd framkom vid schaktningsarbetet då endast ett fåtal schakt överskred djupet på sentida bärlager/utfyllnadslager för gatan och de många ledningsschakt som kunnat konstateras. De enda fynd som påträffades härrörde från de lager som beskrivits

ovan, och tillvaratogs för preliminär datering, för att därefter gallras. Materialet utgjordes av ett mindre antal skärvor av porslin och glas, vilka endast kunde ges en generell datering till 1700-tal.

RESULTAT

Totalt 14 av 20 schakt kom att omfattas av den arkeologiska schaktningsövervakningen, varav sex utgjorde schakt med arkeologisk indikation.

I den västliga delen framkom i schakt 1–3 odlingslager av samma karaktär som de som hittats vid föregående schaktningsövervakning. Detta lager daterades då genom ¹⁴C till 1450–1640 e.Kr. (Klange 2014:21). Inga fynd framkom i dessa schakt, och då lagren endast kom att exponeras till ytan kom dessa inte att påverkas direkt av denna fas av schaktningsarbeten.

I den östra delen av Östra Storgatan och i korsningen med Stockholmsvägen framkom kulturlager i tre schakt (8, 16 och 19). Dessa omfattar en avfallsgrop, en gårdsplan samt eldpåverkad rasing från en möjlig byggnad. Lagrens belägenhet utanför stadslagrets begränsning understryker att aktiviteter förekommit här under 1700-talet.

I undersökningsytans centrala del var schakten begränsade i djup eller kom att ligga inom redan tidigare djupare rörschakt. Detta resulterade i att schaktningsarbetet inte kom att beröra eventuella arkeologiska lager. Förekomst av arkeologiska lager inom denna yta kan därmed inte styrkas, men heller inte uteslutas.

DISKUSSION OCH ARKEOLOGISK UTVÄRDERING

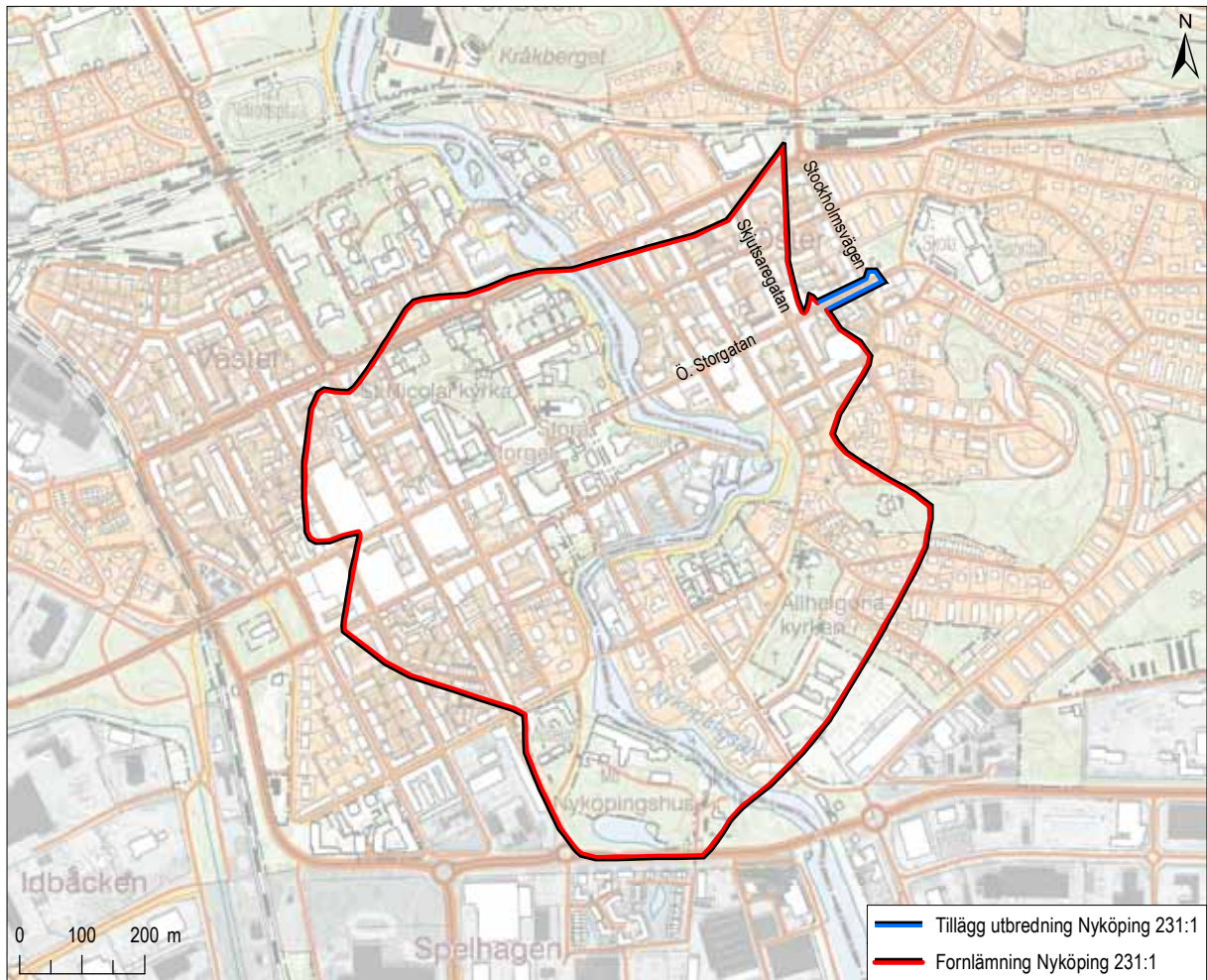

Schaktningsarbetet resulterade i att arkeologiska lämningar framkom inom Östra Storgatan. Odlingslager av tidigare identifierad art framkom i schakt i undersökningsytans västra del, vilka dock inte kom att direkt påverkas av schaktningsarbetet. En möjlig rest av en byggnadslämning med associerade lager, en gårdsplan samt en avfallsgrop påträffades i undersökningsytans östra del, utanför dagens sträckning för stadslagret Nyköping 231:1. Ytterst få fynd framkom inom arbetsföretaget, och dessa har karaktären att höra till 1700-tal. Förekomsten av dessa lämningar visar att de kulturlager som omfattas av fornlämningen Nyköping 231:1 fortsätter österut bortom dess nuvarande utsträckning.

Resultatet av schaktningsövervakningen visar att fornlämningen har en större utbredning åt öster än tidigare känt, och att aktiviteter från historisk tid och även möjligen sen medeltid går att identifiera inom denna yta.

En föreslagen ny utbredning av fornlämning Nyköping 231:1 redovisas här i plan (figur 14). Denna är baserad på de samlade förekomster av arkeologisk indikation från schaktningsarbeten längs Östra Storgatan (Klange 2014, Lindwall 2014 och Larsson 2015).

Figur 14. Fornlämningen Nyköping 231:1 med nuvarande utbredning och förslagen ny utbredning. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:12 000.

REFERENSER

Litteratur

KLANGE, J. 2014. *Arkeologi längs Storgatan, från Stortorget till Stockholmsvägen. Arkeologisk förundersökning inom RAA-nr 231:1, längs västra och östra Storgatan, sträckan Behmbrogatan/Hospitalsgatan till Stockholmsvägen, Nyköpings socken och kommun, Södermanlands län*. Rapport från Arkeologikonsult 2014:2742. Upplands Väsby.

LINDWALL, L. 2014. *Östra Storgatan i Nyköping. Förundersökning i form av schaktkontroll i del av fornlämning Nyköping 231;1, Östra Storgatan, sträckan Nyköpingsån-området vid korsningen med Stockholmsvägen, Nyköpings socken och kommun, Södermanland*. PM med redogörelse av resultat (2014:2814)

Övriga uppgifter

Mikael Johansson,
Stockholms Stadsmuseum. Mejl 2015-11-06.

Historiska kartor

LMS C57-1:1 Södermanlands län, Nyköpings stad
Nyköpings stad
Stadsplanekarta (utan år) 1665?

LMS = Lantmäteristyrelsens arkiv

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnummer:	2938
Länsstyrelsens diarienummer:	431-01442-2014
Uppdragsgivare:	Nyköpings kommun
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning
Utförandetid, fältarbete:	21 augusti–8 oktober 2015
Berörda fornlämningar:	Nyköping 231:1
Schaktyta:	Ca 350 m ²
Socken:	Nyköping
Kommun:	Nyköping
Landskap:	Södermanland
Län:	Södermanland
Koordinatsystem:	SWEREF99 1630
Höjdsystem:	RH00
Projektledare och fältarkeolog:	Ellinor Larsson
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetssäkring:	Åsa Berger
Fynd:	Inga fynd har tillvaratagits

BILAGA 1. SCHAKTBESKRIVNING

Schakt-nr	Storlek (m)	Schaktdjup (m)	Arkeologisk indikation	Beskrivning	Kommentar
1	3 x 8,5	0,3–0,8	x	Bärlager av ren påförd ljusbrun sand, ca 0,7–0,75 m tjockt. Därunder ett lager av mörkgrå/brun fet lerig silt med enstaka kol- och tegelinslag, vilket ej kom att direkt påverkas av schaktets djup. Sannolikt odlingslager, inga fynd.	Planteringsyta
2	3 x 8,5	0,3–0,7	x	Bärlager av ren påförd ljusbrun sand, ca 0,7 m tjockt. Därunder ett lager av mörkbrun/grå silt lera med enstaka tegelinslag och mindre stenar (0,10–0,25 m i diam) och fläckar av beige lera. Lagret kom ej att direkt påverkas av schaktets djup. Sannolikt odlingslager, inga fynd.	Planteringsyta
3	0,9 x 9	0,3–0,8	x	Bärlager av ren påförd ljusbrun sand, ca 0,7 m tjockt. Därunder ett lager av fet kompakt mörkgrå lera med enstaka lerfläckar, vilket skurits i S av rörschakt. Sannolikt odlingsjord (103).	Planteringsyta
4	3,3 x 3,5	2,25		Fyllnadsmaterial av ljusbrun sand och fint grus i befintligt rörschakt för dagvattenstam. Endast omrörda massor.	Schakt för koppling till befintlig dagvattenstam
5	2,6 x 3,6	2,2		Överst ett bärlager av hårt packad sprängsten, ca 0,5 m tjockt. Därunder fyllnadslager av sand/fint grus utan arkeologisk indikation.	Schakt för koppling till befintlig dagvattenstam
6	1 x 133	0,4		Överst ett lager av hårt packad sprängsten, ca 0,3 m tjockt. Under detta fyllnadsmaterial av ljusbrun sand i befintligt rörschakt i Ö-V riktning.	Grund dagvattenränna
7	3 x 3,5	2,5		Överst ett lager av hårt packad sprängsten, ca 0,3 m tjockt. Under detta fyllnadsmaterial av ljusbrun sand i befintligt rörschakt i Ö-V riktning med rör på 2,5 m djup. Äldre gasledning synlig i schaktets norra sida.	Schakt för koppling till befintlig dagvattenstam
8	1,2 x 9,8	0,75	x	Bärlager av fint grått grus och ljusbrun sand, från sentida ledningsdragningar. I norr begränsades schaktet av en Ö-V fjärrvärmeledning, i S av en äldre samt nylagd elledning. I schaktets botten framkom ett lager av grå kompakt lera med enstaka inslag av stenar, sannolikt urlakad odlingsjord, ca 0,15 m djup (provgrop). Inga fynd. I schaktets södra del framkom den norra delen av en nedgrävning om ca 0,8 x 0,35 m, som fortsätter S om schaktet. Nedgrävningen 106 mätte 0,15 m djup och innehöll ett gödselrikt lager och i botten en sandlins.	Planteringsyta
9	2 x 2	2		Ej omfattad av arkeologisk schaktningsövervakning efter samråd med Länsstyrelsen. Inom nedgrävning för befintlig dagvattenledning.	Schakt för koppling till befintlig dagvattenstam
10	2 x 2	2		Ej omfattad av arkeologisk schaktningsövervakning efter samråd med Länsstyrelsen. Inom nedgrävning för befintlig dagvattenledning.	Schakt för koppling till befintlig dagvattenstam
11	3 x 24	0,9		Överst ställvis ett bärlager av hårt packad sprängsten, ca 0,3 m. Därunder bärlager av ren påförd ljusbrun sand till schaktets botten, 0,9 m djupt. I schaktets mitt framkom löst liggande och omrörda rundade stenar, sannolikt från kullerstengata, som troligen stöts av sentida trädgrop. Omfattar två planteringslådor och schaktet förlängdes för att kompensera för den minskade bredden pga ledningsdragningar. Flera ledningar direkt ca 0,1–0,2 m under gatunivå.	Planteringsyta
12	2 x 2	0,7		Ej omfattad av arkeologisk schaktningsövervakning efter samråd med Länsstyrelsen	Planteringsyta
13	2 x 4	0,7		Ej omfattad av arkeologisk schaktningsövervakning efter samråd med Länsstyrelsen	Planteringsyta
14	3 x 5,5	0,7		Ej omfattad av arkeologisk schaktningsövervakning efter samråd med Länsstyrelsen	Planteringsyta
15	3 x 16,5	0,7		Ej omfattad av arkeologisk schaktningsövervakning efter samråd med Länsstyrelsen	Planteringsyta

Bilaga 1. Schaktbeskrivning, forts.

Schakt- nr	Storlek (m)	Schaktdjup (m)	Arkeologisk indikation	Beskrivning	Kommentar
16	3,5 x 12	0,9	x	Överst bärlager av ren ljusbrun grusig sand, ca 0,6–0,65 m tjockt. I S kanten lagda stenplattor som täcker äldre elledning i en nedgrävning fylld med sättsand (0,12 m tjockt). Därunder grövre grå sättsand. Därunder mörkbrunt illaluktande organiskt lager med träflis och enstaka glasskärvor (0,10 m tjockt). Därunder ett lager av vittrat murbruk, 0,05–0,12 m tjockt med enstaka stenar, som utgör möjlig rest av byggnad. Mindre stenar (0,15–0,20 m i diam, ej syllstenar). Eldpåverkat, oregelbundet orange/svartflamligt raseringslager, 0,22 m tjockt, med enstaka glasskärvor och rikligt av kol. Lagret fortsätter/skärs av rörschakt i söder. Därunder framkom ett brandlager, 0,02–0,07 m tjockt av svart kolbemängd lera. Underst ett odlingslager av brungrå grov lucker sandig silt med inslag av träfibrer. Ledningsschakt framkom längs med norra och södra kanten av schaktet. I östra delen av schaktet fanns en befintlig brunn som kom att ersättas, och denna del innehöll därför endast fyllnadsmassor av ljus sand i dess nedgrävning, dock i botten vattensjuk grå steril.	Planteringsyta/schakt för koppling till befintlig dagvattenstam
17	2 x 3	2, 3		Fyllnadsmaterial av ljusbrun sand och fint grus i befintligt rörschakt för dagvattenstam. Endast omrörda massor. Ö–V gjutjärnsrör på 2 m djup.	Schakt för dagvattenbrunn
18	2,8 x 6,5	2		Oregelbundet schakt för två brunnar i gata/cykelväg. Fyllnadsmassor av grov sand till 1,4 m djup. Därunder ren grå lera. Ledningsdragningar.	Schakt för dagvattenbrunn
19	2 x 2,6	1,6	x	Utfyllnadsmaterial av ljusbrun sand och fint grus till 0,5 m djup. Därunder ett mörkbrunt lager av sandig silt som skars av sentida elledningsschakt. Ett lager av återdeponerad undergrund som bestod av kompakt grå flammig lera, 0,42 m djupt. Därunder mörkbrun kompakt lera med enstaka tegelinslag och mindre stenar, tolkat som gårdsplan, 0,25 m tjockt. Därunder grå sjöbottenlera = undergrund. Störningar i form av elledningar i N och S, brunn och fiberkabel i SV i schaktet.	Schakt för dagvattenbrunn
20	3 x 6	0,6		Utfyllnadsmaterial av ljusbrun sand, fint grus och småsten. Betongrör i schakt löpte tvärs över schaktet i Ö–V riktning.	Planteringsyta

BILAGA 2. ARKEOBOTANISK ANALYS

STEFAN GUSTAFSSON, ARKEOLOGIKONSULT

Lager 3 i schakt 19

Provet våtsiktades genom 0,5 och 0,2 mm såll. Det sållande materialet undersöktes under mikroskop med en förstoring av 4 till 100 gånger.

Provet består av kulturlager med hög organisk halt med inslag av tegelfragment och oförkolnade trärester. Lagret innehåller en del lerklumpar och saknar smulstruktur och verkar inte vara bearbetat. Innehållet av subfossila växtrester var relativt stort. Art sammansättningen visar på gräs och ogräsrisk ruderatmark i vid mening till exempel gårdsplan, vägren eller annan yta som påverkats av människor och djur. Av de arter som påträffats dominerar svinmålla kraftigt följt av nässla, våtarv och lomme. Det finns även enstaka fynd av bolmört, vildpersilja, rödklöver, gräs, jordrök och plister.

Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2938